

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою: «Облік і аудит»

на тему: «Облік та аудит розрахунків з дебіторами та кредиторами
(на прикладі КП "Теплопостачання міста Одеси")»

Виконавець:

студентка факультету менеджменту обліку
та інформаційних технологій 41 групи
Дойчева Оксана Миколаївна

Керівник:

старший викладач
Доценко Олена Валеріївна

Одеса 2020

ЗМІСТ

	стор
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ І КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОТІ.....	6
1.1. Підстави виникнення дебіторської і кредиторської заборгованості: нормативно-правовий аспект.....	6
1.2. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості.....	14
1.3. Класифікація заборгованості згідно національних стандартів.....	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА КРЕДИТОРАМИ НА КП«ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ».....	29
2.1. Загальна характеристика підприємства та організація обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами КП«Теплопостачання міста Одеси».....	29
2.2. Особливості обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на КП «Теплопостачання міста Одеси».....	35
2.3. Напрями удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами на КП «Теплопостачання міста Одеси».....	43
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ І АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА КРЕДИТОРАМИ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КП«ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ».....	46
3.1. Аналіз та оцінка стану дебіторської та кредиторської заборгованості на КП «Теплопостачання міста Одеси».....	46
3.2. Аналіз фінансового стану підприємства.....	53

3.3. Напрями удосконалення аудиту операцій з дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	59
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах розвинених ринкових відносин значна увага приділяється поняттям дебіторської та кредиторської заборгованостей. Основною проблемою в даних умовах господарювання є несвоєчасне та неповне виконання суб'єктами своїх зобов'язань, тобто порушення домовленостей між сторонами, в першу чергу, щодо строків оплати та поставки товарів, робіт, послуг. Основою фінансово-господарської діяльності підприємства є розрахункові операції, внаслідок яких, з однієї сторони, виникає дебіторська, а з іншої – кредиторська заборгованість, що, в свою чергу негативно впливає на діяльність суб'єкта господарювання. Тому, суб'єктам ринкових відносин необхідно здійснювати ефективне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, сприяючи постійному їх зменшенню та недопущенню простроченої.

Вивчення наукових праць та практика господарської діяльності свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно трактування розрахунків, заборгованості та зобов'язань є дискусійними, а ряд важливих аспектів їхньої організації, оцінки та методики обліку потребують удосконалення.

Мета і завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження обліку, аудиту та аналізу розрахунків із дебіторами та кредиторами в інформаційній системі підприємства.

Основні завдання написання кваліфікаційної роботи:

- розглянути нормативно-правові аспекти виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості
- дослідити економічну сутність дебіторської і кредиторської заборгованості як об'єкту обліку;
- визначити класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованості;
- з'ясувати аспекти визначення та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;

- надати загальну характеристику підприємства КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- проаналізувати організацію первинного, аналітичного і синтетичного обліку дебіторської і кредиторської заборгованості;
- розробити напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;
- розкрити мету та завдання аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості;
- провести аналіз фінансового стану підприємства та розрахунків з дебіторами і кредиторами підприємства;
- запропонувати шляхи вдосконалення управління дебіторської заборгованості на підприємстві.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та методичних положень організації обліку, аналізу і аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості.

Методи дослідження. Використано наступні методи дослідження: метод аналізу, метод фактичного та документального контролю, арифметичний метод, статистично-економічний та розрахунково-конструктивний методи.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних та закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України та інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, фінансова звітність та первинні документи дослідженого підприємства.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження організації обліку та аудиту дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства можна зробити наступні висновки та пропозиції:

Розрахунки між підприємствами є однією з необхідних складових господарської діяльності. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми в грошову, і навпаки. Розрахунки ґрунтуються на економічній базі кругообігу коштів в процесі виробництва і є суспільним визнанням того, що вони виступають як система економічних відносин між підприємствами. Якщо розглядати підстави виникнення зобов'язань, то можна зробити висновок, що зобов'язання для однієї сторони виступає дебіторською заборгованістю, а для іншої – кредиторською. Тобто, за напрямками боргових зобов'язань (суб'єктами) заборгованість по розрахунках між підприємствами (що впливають із виконання (невиконання) зобов'язань) поділяють на кредиторську і дебіторську.

Дебіторська заборгованість є тотожним поняттю “кошти в розрахунках” та визначається як матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу грошових коштів. Кредиторська заборгованість – це сума, яку повинен сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги, виконані роботи, нараховану заробітну плату, розрахунки з бюджетом і позабюджетними фондами, тощо.

Проведений аналіз економічної літератури показав, що до цього часу серед науковців відсутня єдність поглядів щодо класифікації дебіторської заборгованості. Досліджена у роботі класифікація дебіторської заборгованості розкриває економічну природу різних видів дебіторської заборгованості та відповідає структурі бухгалтерського балансу. Вона дає змогу згрупувати заборгованість за термінами її виникнення (довгострокова або поточна), за

видами, за об'єктами обліку (кожним боржником, дебітором) та строками непогашення. Для цілей бухгалтерського обліку дебіторська заборгованість має наступну класифікацію:

- строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом;
- об'єкти щодо яких виникла дебіторська заборгованість;
- своєчасність погашення.

З метою бухгалтерського обліку П(С)БО 11 класифікує кредиторську заборгованість наступним чином: довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, забезпечення, зобов'язання непердачені і доходи майбутніх періодів. Викладені у роботі погляди, рекомендації та окремі прийоми класифікації заборгованості можна використовувати як для складання фінансової звітності, так і для управлінських рішень щодо регулювання розрахунків та управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Необхідність у обліковій інформації щодо заборгованості вимагає формулювання основних завдань її обліку, в системі управління підприємством, якими є: розкриття інформації про заборгованість у наказі про облікову політику; розробка графіку документообігу для документів, що підтверджують виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості; вибір облікових реєстрів, у яких відображається заборгованість.

Розглянутий стан організації розрахунків з дебіторами та кредиторами на КП «Теплопостачання міста Одеси» свідчить, що він відповідає вимогам чинного законодавства з цього питання і ведеться із застосуванням типових форм первинних документів зі складанням відповідним бухгалтерських проведення.

Належна організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних розрахункових операцій за борговими зобов'язаннями. Розглянуто методику відображення дебіторської та кредиторської заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку на КП «Теплопостачання», що сприяє підвищенню

інформативної функції бухгалтерського обліку. Визначено, що для проведення внутрішнього аналізу і контролю своєчасності розрахунків, виконання прийнятих зобов'язань та стягнення своєчасно несплачених сум потрібно, в першу чергу, посилити роль і значення аналітичного обліку заборгованості, що дасть змогу уникнути проблем при управлінні дебіторською заборгованістю.

Для удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості, при її автоматизації, рекомендовано:

- створити інформаційну базу кредиторської та дебіторської заборгованості учасників розрахунків;
- звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання й знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;
- провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;
- вести облік та звітність проведених взаєморозрахунків.

Таким чином, створений під певне підприємство інструментарій забезпечує високий рівень адаптації програмного засобу як до особливостей суб'єкта господарювання, так і до змін в обліковій політиці та в діючому законодавстві. Це також дасть змогу проводити ефективну цінову політику, спрямовану на збільшення прибутку.

Проведений аналіз розрахунків на КП «Теплопостачання» дав підставу зробити висновки про те, що дебіторська заборгованість займає досить значну частку в структурі оборотних засобів підприємств. Найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості підприємства займає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги: у 2018 р. порівняно з 2017 р. спостерігається її збільшення на 68415 грн., що є негативною тенденцією. Проведено аналіз оборотності дебіторської заборгованості та зроблена порівняльна оцінка з кредиторською заборгованістю. За результатами проведеного аналізу розрахунків з дебіторами та кредиторами на

КП «Теплопостачання» запропоновано рекомендації щодо управління дебіторською заборгованістю для покращання фінансового стану.

Розглянуті організаційні підходи щодо внутрішнього аудиту забезпечать вирішення важливих завдань, що мають істотне значення для управління фінансово-господарською діяльністю КП «Теплопостачання». Досліджено методику проведення аудиту операцій з дебіторської та кредиторської заборгованості, що представляє собою систему способів, прийомів і правил, призначена для вивчення господарської діяльності підприємства і включає розробку програми проведення перевірки і конкретних прийомів і способів при здійсненні контролю операцій із заборгованістю. Рекомендовані у роботі основні напрями удосконалення існуючої системи аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами є запорукою покращення активності суб'єктів господарювання, забезпечення їх стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Береза С. Л. Проблема визначення дебіторської заборгованості в обліку. Видавництво «Вісник ЖДТУ», 2003. №4 (26), С.32-37.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 . №996-XIV: зі змінами і доповненнями від 05.10.2017 № 2164-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 18.02.2020)
3. Блинчевский И.Л. Организация работы по сокращению кредиторской задолженности. «Деньги и кредит», 2008. № 10, С. 26-31.
4. Чацкис Е.Д., Лысюк А.Н., Михайлова Т.П. Бухгалтерский учет активов, собственного капитала, обязательств хозяйственных операций. Учебное пособие. Донецк, 2011. 301 с.
5. Договір у цивільному і трудовому праві. Довідник. Ч. 1. Юридична книга, 2005. 280 с.
6. Банківська енциклопедія / За ред. Мороза А.М. Київ: Ельтон, 2003. 328с.
7. Завгородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 2-ге вид. Львів: «Центр Європи», 2007. 576 с.
8. Макаров В., Белоусов М. Теория бухгалтерского учета. Москва: «Госфиниздат», 1955. 288 с.
9. Кутер М.И. Бухгалтерский учет основы теории. Учебное пособие. Москва: «Экспертное бюро», 1997. 496 с.
10. Войноренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фін звітн та аудиту. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 488 с.
11. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / За ред. Соколова Я.В. Москва: «Финансы и статистика», 1997. 576 с.
12. Словник-довідник фінансиста АПК / За ред. Саблука П.Т. – Київ: Інститут аграрної економіки УААН, 1997. 234 с.

13. Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл. Принципы бухгалтерского учета. Пер. с англ. Соколова Я.В. 2-е изд. –Москва.: «Финансы и статистика», 1994. 496с.
14. Сазерленд Джонатан, Кенуэлл Дадан Бухгалтерский учет и финансы: ключевые понятия // Пер. с англ. под ред. А.В. Григораша. Днепропетровск: «Баланс Бизнес Букс», 2005. 400 с.
15. Моїсеєнко Г.І. Дебіторська заборгованість: сутність та класифікація Г.І.Моїсеєнко. Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. Вип. 29, ч. 2: «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці», 2010. 96-99 с.
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 725/4018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 02.03.2020).
17. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика. Навч. практ. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
18. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 430 с.
19. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев: «Ника-Центр», 1998. 480 с.
20. Бухгалтерський фінансовий облік. Підруч. для студ. спец. “Облік і аудит” – 8-ме вид., доп. і перероб. / За ред.. Ф.Ф.Бутинця. Житомир: ПП “Рута”, 2009. 912 с.
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання” затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення 03.03.2020)
22. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.
23. Офіціальний сайт КП «Теплопостачання міста Одеси». URL: <https://teplo.od.ua/> (дата звернення 18.02.2020)

24. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність затв. Наказом Президента України від 21.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12> (дата звернення 03.03.2020)

25. Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 № URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 18.02.2020)

26. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. Г. С. П'ятигорець, К. В. Ніколайчук. Збірник наукових праць. Вип. 13 Дніпро: Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. 2017. 40-46 с.

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» - Офіц. текст із змін. станом на 1 січня 2012 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015. (дата звернення: 04.03.2020).

28. Міжнародний стандарт фінансової звітності 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» - в Офіц. текст із змін. станом на 1 січня 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051. (дата звернення: 04.03.2020).

29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №13 «Фінансові інструменти» затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 червня 2013 р. № 627, (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>. (дата звернення: 05.03.2020).

30. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-07_ukr_2016.doc.pdf (дата звернення 15.03.2020)

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 9 «Фінансові інструменти». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainiancompressed.pdf (дата звернення 15.03.2020)

32. Цегельник Н. Оцінка дебіторської заборгованості в системі розрахунків із покупцями підприємств . Агросвіт. 2013. 51–55 с.

33. Кубік В. Д. Облікова політика як інструмент управління фінансовими результатами. Облік і контроль в управлінні економічною стійкістю підприємств в умовах глобалізації. / За ред. д.е.н., професора Максимової В.Ф. Одеса:ОНЕУ,2014.106-121с. [URL:http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3505](http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3505) (дата звернення: 13.04.2020).

34. Сук Л.К. Фінансовий облік. Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ, 2013.647 с.

35. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999, № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 18.04.2020)

36. Організація обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості. Гусева Г.А.Тернопіль, 2011р. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1056/1/%D0%93%D1%83%D1%81%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf> (дата звернення 18.05.2020)